

Regeringens skrivelse 1996/97:138

Redogörelse för den svenska
krigsmaterielexporten år 1996

Skr.
1996/97:138

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 22 maj 1997

Göran Persson

Leif Pagrotsky
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten under år 1996.

Innehållsförteckning

Skr. 1996/97:138

Skrivelse

Den svenska krigsmaterielexporten år 1996

	Förord.....	4
1	Krigsmaterielexporten år 1996.....	4
2	Lagen om krigsmateriel	5
3	Regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport.....	6
4	Inspektionen för strategiska produkter.....	7
5	Exportkontrollrådet.....	9
6	Det teknisk-vetenskapliga rådet.....	9
7	Information om krigsmaterieexportpolitiken.....	10
8	FN-registret och internationell öppenhet om vapenöverföringar.....	10
9	Wassenaar-arrangemanget och andraexportkontroll- arrangemang.....	11
10	Samarbetet inom EU på exportkontrollområdet.....	13
11	Försvarsindustrin och internationellt samarbete på krigs- materielområdet.....	13
12	Utvecklingen av internationell handel med krigsmateriel.....	14

Bilaga

Svensk krigsmaterielexport år 1996

1	Bakgrund.....	16
2	Beviljade utförseltillstånd.....	16
3	Faktiska leveranser.....	18

4	Geografisk fördelning.....	21
5	Om statistik om export av krigsmateriel.....	25
6	Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.....	26
7	Militärt inriktad utbildning.....	27
8	Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt.....	27
9	De exporterande företagen	27
10	Utvecklingen av de krigsmaterielproducerande företagens sysselsättning m.m.	28

Underbilaga

	Export av och utförseltillstånd för krigsmateriel, 1984-1996.....	29
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 maj 1997.....	30

Förord

En militärt alliansfri stat som Sverige, som tryggar sitt oberoende med hjälp av ett starkt försvar, måste ha en försvarsindustri som ger detta försvar ett mått av oberoende vad gäller utländsk materiel. Sverige är för litet för att en sådan industri skall kunna överleva bara på det svenska försvarets beställningar. Export är nödvändig för att vi skall kunna fullfölja densäkerhets-politiska linje vi valt.

En tredjedel av försvarsindustrins leveranser under perioden 1992-1996 utgjorde export. Denna export motsvarade drygt en halv procent av världens samlade krigsmaterielexport under samma period.

Slutet på det kalla kriget och avspänningen mellan stormakterna har bl.a. inneburit att många länder i väst och öst, som länge ödslat resurser på en förödande kapprustning, satsar allt mindre på vapen och vapenutveckling. Under en femårsperiod har de totala inköpen av krigsmateriel i världen halverats.

Försvarsindustrin står i dag inför stora utmaningar. De har sin grund bl.a. i krympande marknader, hårdare internationell konkurrens och enfragmenterad marknad i Europa. Detta i kombination med stigande kostnader för produktutveckling skapar ett behov av ett ökat försvarsindustriellt samarbete i Europa. Regeringen anser att ett sådant samarbete bör stödjas för att tillgodose svenska försvars- och säkerhetspolitiska intressen.

Den restriktiva svenska exportkontrollpolitiken ligger fast. Genom vårt medlemskap i EU och vårt deltagande i det multilaterala samarbetet för exportkontroll har vi en plattform för att agera internationellt på området. Vi vill verka för en internationellt mer restriktiv exportkontrollpolitik och en större öppenhet på området. Ett uttryck för vår strävan efter öppenhet är regeringens årliga redovisning till riksdagen av föregående årskrigsmaterielexport.

1 Krigsmaterielexporten år 1996

Regeringen har varje år sedan 1985 lämnat riksdagen en skrivelse med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Härigenom förses riksdagen med en samlad information om krigsmaterielexporten, samtidigt som underlag ges för en bredare allmän debatt. På grundval av redovisning från de krigsmaterielproducerande företagen har Inspektion för strategiska produkter, ISP, lämnat underlag i form av statistik till en redogörelse för år 1996 (*se Bilaga*).

Utförseln av krigsmateriel under år 1996 minskade med 6,8 procent eller från 3 313 miljoner kronor år 1995 till 3 087 miljoner kronor år 1996. Den totala varuexporten sjönk samtidigt med 0,2 procent. Krigsmateriel uppdelas i två kategorier: förstörelsebringande materiel som betecknas som krigsmateriel för strid och icke-förstörelsebringande som kallas övrig krigsmateriel (se vidare kap. 2). Exporten av krigsmateriel för strid minskade med 1,0 procent eller från 1 148 miljoner kronor år 1995 till 1 136 miljoner kronor år 1996. För övrig krigsmateriel noterades en nedgång i exporten med 9,9 procent motsvarande en minskning från 2 165 miljoner kronor år 1995 till 1 951 miljoner kronor år 1996.

Räknat i fasta priser sjönk exporten med 6,2 procent år 1996 jämfört med år 1995. För krigsmateriel för strid och för övrig krigsmateriel var motsvarande tal en minskning med 0,3 procent respektive 9,3 procent.

Den svenska utförseln av krigsmateriel motsvarade 0,54 procent av den totala svenska varuexporten år 1996 jämfört med 0,58 procent år 1995. Ur ett globalt perspektiv motsvarade enligt SIPRI den svenska utförseln av tyngre konventionella vapen 0,56 procent av världshandeln med dessa vapen under åren 1992-1996.

ISP och regeringen har under år 1996 beviljat utförseltillstånd för försäljning av krigsmateriel till ett värde av 2 859 miljoner kronor, varav 662 miljoner kronor avser krigsmateriel för strid och 2 197 miljoner kronor övrig krigsmateriel. Flera av tillstånden avser leveranser över flera år. Värdet av beviljade tillstånd minskade med 56,3 procent år 1996 jämfört med år 1995. För krigsmateriel för strid uppgick minskningen till 67,0 procent och för övrig krigsmateriel till 51,5 procent jämfört med år 1995.

Räknat i fasta priser minskade värdet av beviljade tillstånd år 1996 med 56 procent. För krigsmateriel för strid sjönk motsvarande värde med 67 procent, medan för övrig krigsmateriel noterades en nedgång med 51 procent.

Värdena för utförseltillstånden under åren 1989-1995 har i åretsregerings-skrivelse korrigerats sedan det under fjolåret upptäckts att vissa utförseltillstånd dubbelregistrerats under tidigare år.

2 Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförsel av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. och lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

I propositionen 1991/92:174 föreslog regeringen den nya lagstiftningen på grundval av en genomgripande översyn av med krigsmaterielexporten sammanhörande frågor. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 1992/93:UU1, rskr. 1992/93:61).

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Den innehåller dock förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för den samlade kontrollen över tillverkning och tillhandahållande av krigsmateriel samt en vidgning av krigsmaterielbegreppet.

I propositionen 1995/96:31 föreslog regeringen att en ny myndighet skulle inrättas för kontroll över krigsmateriel och andra strategiskt känsliga produkter eller varor med dubbla användningsområden, s.k. dual use-produkter. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 1995/96:UU3, rskr. 1995/96:93). Den nya myndigheten, Inspektionen för strategiska produkter, ISP, påbörjade sin verksamhet den 1 februari 1996. ISP övertog ansvaret för huvuddelen av de uppgifter som Krigsmaterielinspektionen, KMI, och den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll hade. ISP har i uppgift att ansvara för utförelsefrågor avseende såväl krigsmateriel som varor med dubbla användningsområden.

Krigsmaterielagen föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan ISP:s tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd av ISP. Med utlandssamverkan förstås export eller annat tillhandahållande av krigsmateriel, upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätter, avtal med någon om att gemensamt med denne eller för hans räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel med någon i utlandet. Vid prövningar av frågor om ett utlandssamarbete kan medges, skall Sveriges försvarspolitiska behov av detta samarbete beaktas. Slutligen krävs regeringens tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Krigsmateriel indelas enligt den nya lagen i två kategorier. Vapen och stridsammunition återfinns inom kategorin krigsmateriel för strid, medan icke förstörelsebringande materiel återfinns inom kategorin övrig krigsmateriel. Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna finns i krigsmaterieförordningen.

3 Regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport

Regeringens riktlinjer tillämpas på alla former av utlandssamverkan som regleras i lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Såväl export som samarbete omfattas, liksom bl.a. leveranser som har samband med tidigare utförelse.

Ett övergripande syfte med riktlinjerna är att ge en stabil och generell grund för tillståndsprövningen. En prövning sker dock av varje utförelseärende för sig.

Riktlinjerna understryker den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelseärende skall fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Hänsyn skall alltid tas till mänskligarättighetskriteriet även i de

fall då det är fråga om utförsel av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Breddningen av krigsmaterielbegreppet år 1993 åtföljdes, som tidigare har nämnts, av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka, med hänsyn till materielens karaktär av förstörelsebringande respektive icke förstörelsebringande, uppställts delvis olika riktlinjer för utförsel. För kategorin *krigsmateriel för strid* gäller i stort sett samma riktlinjer som tidigare, dvs. att tillstånd till export *inte bör ges* till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt, en stat som har inre väpnade oroligheter eller en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

För utförsel av *övrig krigsmateriel*, som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel, gäller att utförsel-tillstånd *bör* beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrigkrigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel än för krigsmateriel för strid. Genom utvidgningen av krigsmaterielbegreppet synliggörs och redovisas export som tidigare var oreglerad. Denna export blir nu också föremål för en politisk prövning.

4 Inspektionen för strategiska produkter

Krigsmaterielinspektionen (KMI) och från den 1 februari 1996 Inspektionen för strategiska produkter (ISP) utövar kontroll över tillverkningen av krigsmateriel. KMI inrättades år 1935 och fanns inom Utrikesdepartementets handelsavdelning. KMI var även regeringens beredningsorgan för ärenden som rörde export av krigsmateriel.

Beslut i ärenden om tillstånd att föra ut krigsmateriel ur landet fattas fr.o.m. den 1 februari 1996 av ISP. Myndigheten har dock skyldighet att lämna över ärenden som har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt till regeringens prövning. ISP har i sitt arbete nära samråd med Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet.

Företagen skall till ISP kvartalsvis redovisa den marknadsföring de bedrivit utomlands. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna regeringen senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av eller annan utlandssamverkan om krigsmateriel. Slutligen skall de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som görs. ISP har löpande kontakter med företagen i dessa frågor.

Utrikesutskottet har i ett betänkande (1995/96:UU3) framhållit att det "föresätter att den nya myndighetens verksamhet redovisas i den årliga redogörelsen av krigsmaterielexporten till riksdagen". Bakom denna begäran ligger ett yttrande från konstitutionsutskottet till utrikesutskottet i vilket det förra skriver att "regeringen bör se till att en uppföljning av det första årets verksamhet kommer till stånd och att resultatet av denna redovisas våren 1997 i den årliga redogörelsen av krigsmaterielexporten till riksdagen".

ISP är utformad som en s.k. enrådighetsmyndighet. Verksamheten är organiserad på tre avdelningar avseende dels krigsmateriel, dels varor med dubbla användningsområden, dels kemvapenkonventionen (CWC). Myndigheten hade 1996 17 årsarbetskrafter.

ISP, som hade ett anslag på 10,55 miljoner kronor för år 1996, registrerade ett underskott under denna period på 434 000 kronor. Inspektionen fastställde sin första årsredovisning den 21 februari 1997. Riksrevisionsverket (RRV) har i skrivelse den 26 mars 1997 bedömt "att årsredovisningen (för ISP år 1996) i allt väsentligt är rättvisande".

ISP har för innevarande år en budget på 13,557 miljoner kronor.

För investeringar i anläggningstillgångar har ISP under 1996 tagit lån på sammanlagt 5,348 miljoner kronor. Efter amorteringar hade myndigheten en utgående skuld på 4,843 miljoner kronor i slutet av verksamhetsåret. Den av Riksgäldskontoret beviljade låneramen uppgick till 6,750 miljoner kronor.

Utrikesdepartementet och myndigheten har under verksamhetsåret 1996 regelbundet haft ett par möten per månad. Under dessa har utöver sedvanligt informationsutbyte viss arbetsfördelning kunnat ske i en del frågor vad avser deltagande i internationella och bilaterala möten m.m. En första mål- och resultatdialog mellan regeringen och myndighetschefen för ISP planeras äga rum i slutet av maj i år.

ISP är liksom det tidigare KMI självfinansierande på så sätt att avgifter tas ut av de tillverkande företagen beräknade på det fakturerade värdet överstigande 2,5 miljoner kronor per år.

Antalet ärenden avseende utförelse uppgick under år 1996 till 1 923, varav 142 hade överförts från tidigare år, 549 avsåg varor med dubbla användningsområden, 131 kom från vapenhandlare och 49 var s.k. transiteringar. Målsättningen för ISP har varit att inkomna utförelseärenden skall slutbehandlas inom en månad, på sikt inom två veckor.

Beträffande frågan om överprövning av vissa av myndighetens beslut följer Utrikesdepartementet noga vad som händer på detta område. Erfarenheten har hittills inte lett till slutsatsen att överprövningssystemet bör ses över.

5 Exportkontrollrådet

Enligt 10 kap. 6 § regeringsformen skall regeringen i utrikesärenden av större vikt om möjligt överlägga med Utrikesnämnden före avgörandet. Vissa utförelseärenden som rör krigsmateriel är av sådan art att överläggning med nämnden är påkallad. Det har ansetts önskvärt att prövningen av även andra enskilda utförelseärenden av principiell vikt ges en bredare förankring. Riksdagen beslutade därför år 1984 på grundval av propositionen 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Nämnden ombildades den 1 februari 1996 till Exportkontrollrådet i samband med tillkomsten av ISP. I samband därmed breddades sammansättningen. I Exportkontrollrådet är numera samtliga riksdagspartier representerade.

Nämnden bestod av sex ledamöter tillsatta på parlamentarisk grund och hade till uppgift att lämna råd i enskilda krigsmaterielexportfrågor. Nämnden höll år 1996 två sammanträden under januari månad och Exportrådet tolv under februari-december. Liksom nämnden sammanträder Exportkontrollrådet, som har tio ledamöter, på kallelse av chefen för ISP, krigsmaterielinspektören, som leder överläggningarna. Vid rådets sammanträden medverkar Utrikesdepartementet med bedömningar av mottagarländer samt Försvarsdepartementet med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse.

Exportkontrollrådet ges tillfälle att ta ställning till alla principiellt viktiga ärenden vid sina månatliga sammanträden. Vidare ges ledamöterna fullständig insyn i handläggningen av krigsmaterielexportärendena genom att samtliga utförelsebeslut för export fortlöpande redovisas. Genom denna procedur säkerställs en parlamentarisk insyn i ISP:s arbete.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen skall överlägga med Utrikesnämnden om.

6 Det teknisk-vetenskapliga rådet

För att bistå krigsmaterielinspektören med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel inrättades år 1984 ett särskilt teknisk-vetenskapligt råd med företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Under år 1996 höll rådet tre sammanträden. Genom tillskapandet av ISP har det teknisk-vetenskapliga rådets arbetsområde breddats till att även omfatta varor med dubbla användningsområden.

7 Information om krigsmaterielexportpolitiken

KMI:s handbok är till ledning för dem som inom försvarsindustrin och vid statliga myndigheter har befattning med ärenden som rör tillverkning och utförsel av krigsmateriel. Handboken redovisar gällande lagstiftning, regelverk och handlägningsordning för tillståndsärenden. ISP avser att under 1997 utkomma med en reviderad upplaga av handboken. ISP har vidare för avsikt att fortsätta hålla seminarier och informationsmöten om ISP:s verksamhet och arbetsområden.

I en informationsskrift (Sveriges vapenexportpolitik, UD informerar 1993:4) behandlas vapenexportens roll i den svenska säkerhetspolitiken, den svenska försvarsindustrin, riktlinjerna för utförsel av krigsmateriel samt det internationella samarbetet för att reglera vapenexporten. Skriften har också getts ut på engelska, franska och tyska i syfte att främja kunskapen i andra länder om den svenska politiken på detta område. Även denna skrift kommer att revideras.

Texten till förra årets skrivelse jämte översättning till engelska finns sedan hösten 1996 tillgänglig på Internet under adressen "http://www.regeringen.se/info_rosenbad/departement/utrikes/vapenexport".

Samma adress kommer att kunna användas för att få tillgång till denna skrivelse.

8 FN-registret och internationell öppenhet om vapenöverföringar

Förenta nationernas generalförsamling antog i december 1991 en resolution som anmodar medlemsländerna att till ett register över konventionella vapen redovisa såväl sin import som sin export av tyngre konventionella vapen. Handeln med följande sju vapenkategorier rapporteras: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter.

I samråd med försvarets myndigheter och ISP sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med den ovannämnda resolutionen överlämnas till FN.

För FN-registrets fjärde år, 1995, hade i januari 1997 92 av FN:s 185 medlemsländer (jämte observatörslandet Schweiz) lämnat uppgifter om sin export och import av de sju kategorierna tyngre vapen. Genom att alla större exportörer utom Nordkorea rapporterar och alla större importörer utom några länder i Mellanöstern, beräknas drygt 90 procent av världshandeln med angivna vapen omfattas av registret.

Sverige deltar endast i obetydlig omfattning i världshandeln med aktuella tyngre vapensystem.

För år 1996 rapporterade Sverige import från Tyskland av 1 Leopard 2 stridsvagn och 164 splitterskyddade trupptransportfordon. På exportsidan rapporterade Sverige utförsel av 4 stridsfordon CV 9030 till Norge.

Sverige verkar på olika sätt för ökad rapportering till FN-registret och för större öppenhet om vapentransfereringar. I Organisationens för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) säkerhetsforum har de deltagande 55 länderna enats om att iaktta vissa principer vid vapentransfereringar, bl.a. att årligen lämna uppgifter till registret. Samråd om rapporteringen till FN-registret sker sedan 1995 med övriga medlemmar av EU. I en skrivelse till FN:s generalsekreterare har EU uppmanat övriga FN-medlemmar att lämna uppgifter även om innehav och egen produktion av den krigsmateriel som omfattas av registret i syfte att göra detta mera användbart. Sverige har för första gången lämnat denna typ av uppgifter till registret 1997. En översyn av registret sker under 1997 med rapportering till FN:s generalförsamling hösten 1997.

Som ett led i Sveriges strävan efter ökad öppenhet på detta område har sedan 1990 regeringens redogörelse till riksdagen över krigsmaterielexporten överlämnats till FN i engelsk översättning. Sedan hösten 1996 finns uppgifter lämnade till FN-registret tillgängliga på Internet under adressen "<http://www.un.org/depts/dpa/cda/register/register.htm>".

9 Wassenaar-arrangemanget och andra exportkontrollarrangemang

Vid ett möte i Wien i juli 1996 under ordförandeskap av den svenske krigsmaterielinspektören Staffan Sohlman kunde 33 länder (huvudsakligen OECD-kretsen samt bl.a. Ryssland och andra länder i Central- och Östeuropa) komma överens om att slutligt anta den grundtext (Initial Elements) som ligger till grund för det nya exportkontrollsystemet Wassenaar-arrangemanget (WA). Det nya arrangemanget är till skillnad från det tidigare NATO-dominerande COCOM, som upphörde 1994, i princip öppet för alla länder och har till huvuduppgift att hindra spridning av både vapen och varor med dubbla användningsområden, som kan ha militärt destabiliserande verkan och hota internationell och regional fred och säkerhet.

Det nya exportkontrollarrangemanget har fått sitt namn efter förorten Wassenaar utanför Haag i Nederländerna, där ett principiellt beslut fattades vid ett möte i december 1995 om att etablera arrangemanget. Arrangemanget hade dessförinnan arbetsnamnet New Forum. WA upprättade i december 1996 ett kansli i Wien.

I likhet med andra internationella exportarrangemang, där Sverige deltar, fattas via WA inte några bindande beslut. Det utgör ett politiskt åtagande, där deltagande länder behåller inflytandet över exportkontrollen.

Arrangemanget är inte riktat mot någon enskild stat eller grupp av stater. Det skall tillämpas globalt och icke-diskriminerande och är inte avsett att hindra legitim handel. Avsikten är således att genom informationsutbyte (exportstatistik och anmälan att exporttillstånd ej lämnats) och diskussion om känsliga regioner utveckla en samsyn i fråga om utvecklingstendenser och risker i handeln med dessa produkter. Bland de områden som diskuterats kan nämnas Afghanistan (initierat av USA) och Centralafrika (initierat av Sverige). Fr.o.m. den 1 november 1996 är informationsutbytet obligatoriskt, och en första rapportering skedde i slutet av mars och april 1997 avseende export m.m. av varor med dubbla användningsområden respektive krigsmateriel.

Till stöd för arrangemanget har upprättats produktlistor över såväl varor med dubbla användningsområden som krigsmateriel. Dessa skall ses över fortlöpande och samordnas med EU:s listor över exportkontrollerade produkter.

Sverige deltar även i övriga existerande exportkontrollarrangemang, nämligen Nuclear Suppliers' Group (NSG), den s.k. Australiengruppen (AG) och Missilteknologi-kontrollarrangemanget (MTCR). Syftet med dessa är att förhindra, eller åtminstone försvåra, spridning av massförstörelsevapen och dess bärare, dvs. kärnvapen (NSG), biologiska och kemiska vapen (AG) samt missiler (MTCR).

Varje arrangemang har cirka trettio medlemsländer. Ordförandeskapet roterar i flertalet fall varje år, och Sverige innehade ordförandeskapet i MTCR under tiden 1994-95. Sverige deltar aktivt i samtliga arrangemang. Exportkontroll är i dag den kanske effektivaste operativa metoden som står till buds för att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Sveriges deltagande i arrangemangen är viktigt för landets trovärdighet i det internationella icke-spridningsarbetet.

10 Samarbetet inom EU på exportkontrollområdet

Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) sker ett informationsutbyte om exportkontrollfrågor. Detta sker regelbundet inom en rådsarbetsgrupp ansvarig för frågor rörande export av konventionella vapen (COARM). Inom COARM inriktades arbetet under 1996 på att söka konkretisera uttolkningen och tillämpningen av åtta gemensamt identifierade kriterier avseende krigsmaterielexport. Dessutom sker ett visst informationsutbyte avseende enskilda mottagarländer. Sverige verkar för en större öppenhet, framför allt i informationsutbytet om enskilda länder i syfte att på längre sikt nå ökadsamsyn. Samarbetet inom EU baseras på att varje EU-medlem har sin egen nationella lagstiftning i fråga om

krigsmaterielexport och att artikel 223 i EG-fördraget gör det möjligt för medlemsstaterna att undanta produktion och handel med krigsmateriel från EU:s gemensamma regler.

Dessutom diskuteras möjligheterna att förenkla intern EU-handel med krigsmateriel. Detta sker inom en tillfälligt upprättad arbetsgrupp (POLARM) vilken studerar tre aspekter inom försvarsmaterielområdet: industri-, export- och upphandlingspolitik.

Under 1996 beslutade EU:s ministerråd upprätthålla vapenembargon i viss modererad omfattning gentemot det forna Jugoslavien samt mot Afghanistan. Dessutom förlängdes ett embargo gentemot Nigeria. Sedan tidigare är även Burma, Irak, Kina, Libyen, Sudan och Zaire föremål för EU-embargon. Vapenembargon beslutade av FN finns mot Angola, Irak, Liberia, Libyen, Rwanda och Somalia.

Även exportkontrollen av varor med dubbla användningsområden är föremål för informationsutbyte inom ramen för GUSP. EU har en gemensam förordning (EG) nr 3381/94 om kontroll av strategiska produkter som tillämpas sedan den 1 juli 1995. Förordningen syftar till fri rörlighet för sådana produkter (med vissa undantag) inom EU samt exportkontroll gentemot tredje land. Till följd av tillkomsten av Wassenaar-arrangemanget beslutade ministerrådet under 1996 om vissa ändringar och uppdateringar av bilagorna till förordningen. Tillämpningen av förordningen om exportkontroll för varor med dubbla användningsområden är föremål för regelbundna diskussioner i en särskild samordningsgrupp för detta ändamål.

11 Försvarsindustrin och internationellt samarbete på krigsmaterielområdet

Mot bakgrund bl.a. av den begränsade inhemska marknaden, de ökade svårigheterna att upprätthålla nödvändig bredd inom den egna försvarsindustrin och den internationellt sett vikande försvarsmaterielmarknaden konstaterades i propositionen 1996/97:4 om totalförsvar i förnyelse att ett väsentligt utökat internationellt samarbete framstår som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad och för att möjliggöra försvarsmaktens anpassningsförmåga.

Med USA har Sverige ett väl utvecklat samarbete och därmed betydande försvarsindustriella intressen att slå vakt om. Likaså finns en stor och växande potential i det europeiska samarbetet. Sveriges roll däri har fått ökad aktualitet genom den diskussion som förs inom EU-kretsen om ett utvidgat samarbete på försvarsmaterielområdet. Det är därför angeläget att, inom ramen för gällande lagstiftning, skapa förbättrade möjligheter för svensk försvarsindustri att delta på likvärdiga villkor i denna europeiska omstrukturering. I USA har rationaliseringstakten inom krigsmaterielindustrin varit hög, samtidigt som sammanslagningen mellan olika företag

inom branschen fortskridit i ett högt tempo. Motsvarande utveckling i Europa måste vid en jämförelse, åtminstone än så länge, betecknas som tämligen beskedlig.

För att detta internationella samarbete skall komma till stånd krävs bl.a. att svensk industri och svenska myndigheter kan bidra med kvalificerade tekniska kunskaper. Av särskild betydelse är också att myndighetsstöd lämnas i sådan art och omfattning att samarbetet underlättas. Det kan vara fråga om beställarsamverkan, utbildningsstöd eller att en formell ram för samarbetet upprättas.

Den skärpta konkurrenssituationen på exportmarknaderna har försvårat de svenska företagens exportmöjligheter. För att de svenska företagens exportpotential skall kunna utnyttjas konstaterades det i propositionen vara av vikt att regeringen och svenska myndigheter på ett aktivt och strukturerat sätt stöttar försvarsindustriens exportansträngningar av större materielprojekt, under förutsättning att exportansträngningarna står i överensstämmelse med riktlinjerna för krigsmaterielexport.

Under 1996 inrättades en interdepartemental samrådsgrupp på statssekreterarenivå för att behandla övergripande försvarsindustrifrågor och exporten av försvarsmateriel.

12 Utvecklingen av internationell handel med krigsmateriel

Ur global synvinkel har den svenska krigsmaterielexporten under senare år svarat för en andel mellan 0,5 och knappt 3,0 procent av världshandeln beroende på vilken statistik som används. Enligt uppgifter från Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) svarade Sverige för 1,19 procent av världsexporten av s.k. tyngre konventionella vapen år 1996 jämfört med 0,75 procent år 1995. För femårsperioden 1992-1996 uppgick motsvarande svenska andel till i genomsnitt 0,56 procent, vilket motsvarade en 14:e plats bland världens vapenexportörer. Under samma period hade USA den största utförseln med en genomsnittlig andel på 51,72 procent närmast följt av Ryssland med 12,97, Tyskland med 7,31, Storbritannien med 6,12, Frankrike med 5,42, Kina med 3,67 och Nederländerna med 1,84 procent. Enligt samma källa minskade världshandeln med dessa vapen med 0,9 procent i fasta priser mellan år 1995 och år 1996.

En sammanställning av utförseln av vapen och ammunition enligt den internationella varugruppen SITC 891 visar att Sverige år 1995 skall ha legat på nionde plats som exportland och svarat för 1,94 procent av världshandeln med dessa produkter. Största exportör var även här USA med en andel på 56,3 procent närmast följt av Storbritannien med 9,94, Canada 4,58, Italien med 4,45, Tyskland med 3,58, Nederländerna med 2,99 och Österrike med 2,10 procent.

För år 1994 hade USA även den största exportandelen eller 52,43 procent närmast följt av Storbritannien med 14,13, Italien med 4,33, Canada med 3,76, Tyskland med 3,65, Sverige med 2,91 och Österrike med 2,28 procent. Denna statistik kan dock inte betecknas som heltäckande, då bl.a. ett så viktigt exportland som Ryssland saknas i sammanställningen.

Skr. 1996/97:138

1 Bakgrund

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföringen och exporten av krigsmateriel från Sverige. De företag som har tillstånd att bedriva verksamhet på krigsmaterielområdet – för närvarande omkring 200 företag, varav ca 40 är aktiva som exportörer – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP. Dessa redovisningar, tillsammans med uppgifter som inspektionen tar fram på annat sätt, analyseras och bearbetas inom ISP. I propositionen 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmateriel-exporten. Föreliggande redogörelse avser den svenska krigsmaterielexporten år 1996.

2 Beviljade utförseltillstånd

Antalet inkomna utförselärenden har under de senaste åren legat kring 2 000. Den övervägande delen av dessa tillstånd har gällt utförsel av andra anledningar än försäljning, såsom utförsel före eller efter reparation, för demonstration eller för prov. Under år 1993, som var det första år under vilket den nya krigsmateriellagen tillämpades, inkom inledningsvis ett betydande antal ansökningar om utförseltillstånd för försäljning avseende övrig krigsmateriel vilken tidigare inte var tillståndspliktig. Många av dessa tillstånd avsåg leveranser under flera kalenderår.

Beslut om utförseltillstånd fattades t.o.m. den 31 januari 1996 enbart av regeringen. I ärenden som inte avsåg utförsel i större omfattning eller i övrigt inte var av större vikt prövade emellertid det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om utförsel av krigsmateriel frågan om tillstånd. Regeringsbesluten omfattade 98 % av det totala värdet av givna tillstånd år 1995. Under januari 1996 fattade regeringen beslut i 15 ärenden avseende utförsel. Sedan den 1 februari 1996 fattas beslut i utförselärenden i första hand av ISP utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka skall överlämnas till regeringen för avgörande.

Under 1996 uppdragades att tidigare år redovisade uppgifter över värdet av beviljade utförseltillstånd överskattat det verkliga värdet, då vissa utförseltillstånd dubbelregistrerats. Det rör sig om s.k. förlängningar, som är aktuella om den beviljade utförseln inte hinner genomföras under det ursprungliga

utförseltillståndets giltighetstid. Vissa sådana förlängningar har registrerats som nyförsäljning trots att det rör sig om samma materiel som redan en gång tidigare redovisats bland beviljade utförseltillstånd. Dubbelregistrerade tillstånd har i årets tabell rensats bort ifrån den redovisade totalsiffran för respektive år.

Av tabell 1 nedan framgår det sammanlagda värdet av beviljade utförseltillstånd beräknat i löpande och fasta priser.

Tabell 1. Beviljade utförseltillstånd^{1, 2} för försäljning under åren 1989-1996 i löpande priser och i 1990 års prisnivå³ jämfört med den procentuella volymförändringen

År	Värde i löpande priser mkr			Värde i fasta priser mkr			Ändring i fasta priser i % jämfört med föregående år		
1989	7 245								
1990	2 869			2 869					
1991	2 487			2 396			- 16		
1992	2 992			2 877			+ 20		
	<u>Summa</u>	<u>KS</u>	<u>ÖK</u>	<u>Summa</u>	<u>KS</u>	<u>ÖK</u>	<u>Summa</u>	<u>KS</u>	<u>ÖK</u>
1993	6 106	1 942	4 164	5 319	1 692	3 627	-	-	-
1994	4 268	1 991	2 277	3 604	1 682	1 923	- 32	- 1	- 47
1995	6 543	2 011	4 532	5 399	1 659	3 739	+ 50	- 1	+ 94
1996	2 859	662	2 197	2 374	550	1 825	- 56	- 67	- 51
	(-56,3%)	(-67,1%)	(-51,5%)						

¹ Angivna värden för åren 1989-1995 har korrigerats med hänsyn till upptäckten att vissa utförseltillstånd dubbelregistrerats.

² Inkluderar värdet av regeringsbeslut under januari 1996, innan den nya myndigheten upprättades, samt värdet av beslut som överlämnats till regeringen från ISP.

³ Vid prisomräkningen har SCB:s exportprisindex för verkstadsvaror (1990 = 100) använts.

3 Faktiska leveranser

ISP:s utförelsestatistik grundar sig på uppgifter om värdet av levererad materiel som redovisas av exportföretagen.

Tabell 2 visar värdet av svensk krigsmaterielexport under den senaste tioårsperioden såväl i löpande priser som i 1990 års prisnivå. Av tabellen framgår även krigsmaterielens andel av Sveriges totala varuexport.

Under år 1996 utfördes krigsmateriel för strid till ett värde av 1 136 miljoner kronor och övrig krigsmateriel för 1 951 miljoner kronor, dvs. tillsammans 3 087 miljoner kronor. Jämfört med år 1995 minskade exporten av krigsmateriel under år 1996 med 6,8 %. För krigsmateriel för strid uppgick motsvarande tal till -1,0 % och för övrig krigsmateriel till -9,9 %. Räknat i fasta priser minskade exporten av krigsmateriel med 6,2 %.

Tabell 2. Värdet av svensk krigsmaterielexport under åren 1987-1996 i löpande priser och 1990 års prisnivå⁴, m.m.

År	Sveriges totala varuexport (löp.priser) mkr	Krigsmaterielexport			andel av varuexp. %	fasta priser mkr	ändring i fasta priser %
		löpande priser mkr	KS	ÖK			
1987	281 433	4 427			1,57	-	-
1988	304 782	6 155			2,02	-	-
1989	332 580	6 005			1,81	-	-
1990	339 850	3 327			0,98	3 327	-
1991	332 779	2 705			0,81	2 606	-21,6
1992	326 031	2 753			0,84	2 647	+ 1,6
		<u>Summa</u>	<u>KS</u>	<u>ÖK</u>			
1993	388 290	2 863	1 216	1 647	0,74	2 494	-
1994	471 602	3 181	1 347	1 834	0,68	2 687	+ 7,7
1995	567 836 ⁵	3 313	1 148	2 165	0,58	2 733	+ 1,7
1996	566 480 ⁶	3 087	1 136	1 951	0,54	2 564	- 6,2
	(-6,8%)	(-1,0%)	(-9,9%)				

⁴ Vid prisomräkningen har SCB:s exportprisindex för verkstadsvaror (1990 = 100) använts.

⁵ Uppgiften om Sveriges totala varuexport år 1995 har i årets sammanställning korrigerats jämfört med motsvarande uppgift i regeringens skrivelse 1995/96:204 om krigsmaterielexporten år 1995. Korrigeringen innebär att krigsmaterielens andel av den totala varuexporten reducerats från 0,59 % till 0,58 %.

⁶ Preliminär uppgift för varuexporten år 1996.

Krigsmaterielexporten utgjorde år 1995 0,58 % av Sveriges totala varuexport. Motsvarande andelar för krigsmateriel för strid utgjorde 0,20 % och för övrig

krigsmateriel 0,38 %. Denna andel sjönk under år 1996 till 0,54 %, varav 0,20 % utgjorde krigsmateriel för strid och 0,34 % övrig krigsmateriel.

Den här redovisade utförelsestatistiken, baserad på företagens leveransdeklara- tioner till ISP, är den enda som direkt anknyter tillkrigsmateriellagstift-ningen. I den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndig- heternas uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB), särskiljs inte krigs- materiel från civila produkter annat än på några snävt avgränsade områden (se vidare kap. 5 i Bilagan).

Förändringar från ett år till ett annat ger inte underlag för några mer långsiktiga bedömningar av utvecklingstendenser. En avsevärd minskning av exporten, såväl nominellt som i fasta priser, inträffade emellertid under åren 1990-93, med en mindre uppgång under åren 1994 och 1995 samt en liten nedgång år 1996.

En jämförelse av tabellerna 1 och 2 ovan visar, att det sammanlagda värdet av beviljade utförelsetillstånd under ett år kan skilja sig avsevärt från värdet av faktiska leveranser under samma år. Detta beror på att givna utförelsetillstånd ofta avser utförelse som sträcker sig över flera kalenderår, liksom på att till- stånd i några fall inte utnyttjas helt. Den minskning av beviljade utförelsetill- stånd som registrerades under år 1996 torde i linje med detta förhållande återspeglas i kommande års utförelsestatistik.

Tabell 3. Värdet av svensk krigsmaterielexport i miljoner kronor 1995-1996 fördelat på krigsmaterieförteckningens huvudområden

Skr. 1996/97:138
Bilaga

		1995	1996
<i>Krigsmateriel för strid</i>			
KS1	Finkalibriga eldrörsvapen	0	0
KS2	Kanoner, pansarvärnsvapen	80	111
KS3	Ammunition	65	147
KS4	Robotar, raketer, torpeder, bomber	172	501
KS5	Eldledningsutrustning	113	146
KS6	ABC-stridsmedel	0	1
KS7	Krut och sprängämnen	78	109
KS8	Krigsfartyg	580	28
KS9	Stridsflygplan	0	0
KS10	Stridsfordon	60	94
KS11	Riktade energivapen	0	0
SUMMA KS		1 148	1 136

Övrig krigsmateriel

ÖK21	Finkalibriga, eldrörsvapen, delar m.m	2	1
ÖK22	Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m.	97	47
ÖK23	Övningsammunition m.m.	237	299
ÖK24	Övningsraketer, röjningsutrustning m.m.	30	95
ÖK25	Spanings- och mätutrustningarm.m	658	311
ÖK26	Skyddsmateriel m.m.	2	12
ÖK27	Krut- och sprängämneskomponenter	0	0
ÖK28	Fartyg för bevakning m.m.	146	213
ÖK29	Flygplan utformade för militärt bruk m.m.	133	144
ÖK30	Fordon utformade för militärt bruk m.m.	161	218
ÖK31	Riktade energivapen	0	0
ÖK32	Fortifikationer	0	0
ÖK33	Elektronisk utrustning för militärt bruk	146	186
ÖK34	Fotografisk och elektrooptisk utrustning	0	0
ÖK35	Övningsmateriel	541	323
ÖK36	Tillverkningsutrustning	11	101
ÖK37	Programvara	2	1
SUMMA ÖK		2 165	1 951

4 Geografisk fördelning

Skr. 1996/97:138
Bilaga

I tabell 3 redovisas den totala omfattningen av krigsmaterielexporten och dess uppdelning enligt krigsmaterieförteckningen på olika huvudområden.

Norge redovisade 1996 i sin första rapport om krigsmaterielexport mottagarländerna för huvudområdena i den norska krigsmaterieförteckningen. Den svenska regeringen överväger möjligheterna av att ge en motsvaranderedovisning i framtiden.

Den regionala sammanställningen i tabell 4 ger vid handen att Nordens och övriga Västeuropas andel av den svenska krigsmaterielexporten visat en något ökande tendens under år 1996. Medan denna andel uppgick till 42 % år 1994, hade den gått ned till 36 % år 1995 men ökat till 44 % år 1996. Samtidigt hade Asiens andel minskat från 38 % år 1994 och 36 % år 1995 till 20 % år 1996. Nordamerikas andel gick ned från 22 % år 1995 till 20 % år 1996. Några mera långtgående slutsatser om utvecklingstendenserna på området kan dock knappast dras av dessa förändringar. En större enskild affär kan förorsaka stora förskjutningar av andelarna av den relativt begränsade totala utförseln.

Tabell 4. Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i procent av värdet under åren 1994-1996⁷

	1994			1995			1996		
	Tot	KS	ÖK	Tot	KS	ÖK	Tot	KS	ÖK
Norden	18	10	24	15	14	15	19	21	18
Övriga									
Västeuropa	24	23	25	21	16	24	25	23	25
Central- och Östeuropa	0	0	0	0	1	1	0	1	0
Nordamerika	13	13	12	22	7	30	20	11	24
Latinamerika	1	1	1	1	2	0	9	15	5
Australien och Nya Zeeland	6	2	9	4	5	4	7	4	8
Asien	38	51	28	36	55	26	20	24	18
Afrika	1	1	1	0	1	0	0	0	0
Antal länder	46			45			48		

⁷ Utförsel till Förenta nationerna är ej medtagen i redovisningen.

I det följande redovisas krigsmaterielexporten fördelad på mottagarländer. I tabell 5 har medtagits alla länder till vilka utförseln av krigsmateriel har

överstigit 1 miljon kronor under något av åren 1994-1996. Under år 1996 omfattade svenska tillverkares krigsmaterielexport leveranser till 48 länder jämte Förenta nationerna. Till 14 av dessa understeg exportvärdet 1 miljon kronor. Tillstånd har vidare meddelats för utförsel av jakt- och sportskytte-materiel till 25 länder, nämligen: Amerikas Förenta Stater, Argentina, Australien, Canada, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Indien, Italien, Japan, Norge, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Schweiz, Slovakien, Spanien, Storbritannien, Sydafrika, Tanzania, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de helt dominerande mottagarna av svensk krigsmateriel återfinns i OECD-länder i Norden, övriga Västeuropa, Nordamerika, Nya Zeeland och Australien. Under år 1996 svarade dessa för 71 % av utförseln mot 62 % år 1995. Asiens andel minskade under samma period från 36 % år 1995 till 20 % år 1996. Jämfört med år 1993 har dock en kraftig förskjutning skett. Medan OECD-länderna då svarade för hela 84 % av exporten och Asien för enbart 14 %, skedde 1994 en förändring på så sätt att OECD-ländernas andel minskade till 61 %, samtidigt som Asiens andel ökade till 38 %. Denna utveckling bröts dock under år 1996, då OECD-ländernas andel ökade till 71 %, samtidigt som Asiens andel minskade till 20 %.

Exporten till EU uppgick till 964,5 miljoner kronor år 1996 jämfört med 913,9 miljoner kronor år 1995, motsvarande en ökning med 5,5 %. Räknat som andel av den sammanlagda exporten ökade denna för EU:s del från 27,6 % år 1995 till 31,2 % år 1996.

Största enskilda mottagarland av svensk krigsmateriel var under år 1996 Amerikas Förenta Stater med 562,3 miljoner kronor följt av Norge med 353,9 miljoner kronor, Tyskland med 338,8 miljoner kronor, Österrike med 235,8 miljoner kronor, Australien med 211,6 miljoner kronor, Pakistan med 189,7 miljoner kronor och Danmark med 186,3 miljoner kronor.

Krigsmaterielexport understigande 50 000 kronor betecknas i tabell 5 med 0,0 miljoner kronor.

Tabell 5. Exporten av krigsmateriel i miljoner kronor år 1994-1996 fördelad på länder

Skr. 1996/97:138
Bilaga

	1994			1995			1996		
	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa
Amerikas Förenta stater	94,5	134,1	228,6	56,2	461,9	518,1	108,1	454,1	562,3
Australien	23,0	165,8	188,8	58,8	80,6	139,4	47,6	164,1	211,6
Bahrain	-	3,0	3,0	-	-	-	-	2,1	2,1
Bangladesh	-	0,3	0,3	-	1,7	1,7	3,5	0,0	3,5
Belgien	38,6	4,3	42,9	0,0	5,8	5,8	0,7	12,4	13,1
Brasilien	6,8	4,8	11,6	21,9	8,8	30,6	81,7	101,8	183,5
Canada	87,6	77,2	164,8	22,0	189,9	211,9	18,9	21,3	40,3
Danmark	11,5	45,7	57,2	54,9	51,8	106,7	100,8	85,5	186,3
Finland	2,8	58,3	61,1	1,8	120,1	122,0	1,3	54,7	56,0
Frankrike	0,6	42,6	43,2	0,3	21,3	21,6	0,6	12,3	12,9
Förenade Arabemiraten	-	15,5	15,5	-	0,1	0,1	-	1,1	1,1
Förenta Nationerna	-	0,7	0,7	-	5,2	5,2	-	7,6	7,6
Indien	-	158,4	158,4	-	117,3	117,3	-	147,7	147,7
Indonesien	11,7	0,8	12,5	-	-	-	59,9	4,6	64,5
Irland	-	0,5	0,5	2,5	0,1	2,6	0,3	2,5	2,8
Italien	1,6	2,6	4,2	0,8	2,5	3,3	0,9	7,5	8,4
Japan	-	18,7	18,7	-	27,8	27,8	0,2	14,0	14,2
Kina	-	-	-	-	2,4	2,4	-	-	-
Republiken Korea	-	5,4	5,4	-	7,9	7,9	-	12,9	12,9
Kuwait	-	8,0	8,0	-	-	-	-	-	-
Litauen	-	-	-	-	-	-	5,8	0,8	6,6
Malaysia	33,3	90,5	123,8	16,4	70,2	86,6	29,7	31,2	60,9
Mexico	-	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-
Nederländerna	1,3	12,0	13,3	28,4	8,6	37,0	24,5	7,6	32,1
Norge	113,5	349,0	462,5	98,4	157,2	255,6	134,9	219,0	353,9
Nya Zeeland	0,0	6,7	6,7	0,3	1,7	2,0	2,8	1,1	3,9
Oman	-	2,2	2,2	-	-	-	-	0,3	0,3
Pakistan	57,1	0,9	58,0	35,9	-	35,9	177,0	12,8	189,7
Polen	-	0,0	0,0	7,0	1,2	8,1	1,9	-	1,9
Portugal	-	-	-	-	0,1	0,1	1,2	0,1	1,3
Schweiz	40,0	15,0	55,1	4,1	14,9	19,0	4,9	29,9	34,8

Skr. 1996/97:138
Bilaga

	1994			1995			1996		
	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa	KS	ÖK	Summa
Singapore	580,6	155,2	735,8	582,0	92,7	674,8	2,8	85,5	88,3
Spanien	0,0	2,5	2,5	0,4	2,5	2,9	1,7	6,8	8,5
Storbritannien	2,1	226,1	228,2	0,7	291,4	292,1	2,9	65,6	68,5
Thailand	-	53,8	53,8	1,9	238,0	239,9	2,4	34,7	37,0
Tunisien	8,9	11,0	19,9	9,3	4,4	13,7	-	2,5	2,5
Tyskland	4,5	72,2	76,7	59,6	124,4	184,0	46,8	292,0	338,8
Uruguay	-	2,0	2,0	-	-	-	-	-	-
Venezuela	-	-	-	-	0,0	0,0	89,4	-	89,4
Österrike	226,9	84,7	311,6	85,0	49,9	134,8	182,1	53,8	235,8
Övriga länder	-	1,3 ⁸	1,3	-	2,7 ⁹	2,7	0,8 ¹⁰	1,3 ¹¹	2,1
SUMMA	1 347	1 834	3 181	1 148	2 165	3 313	1 136	1 951	3 087

⁸ Andorra, Argentina, Estland, Grekland, Island, Mauritius, Namibia, Nya Kaledonien, Saudiarabien och Ungern.

⁹ Andorra, Argentina, Chile, Estland, Grekland, Hongkong, Israel, Mauritius, Namibia, Tjeckien, Ungern och Zimbabwe.

¹⁰ Andorra, Botswana, Island och Tjeckien.

¹¹ Andorra, Argentina, Chile, Filippinerna, Island, Luxemburg, Mauritius, Namibia, Sydafrika, Tjeckien, Ungern och Zimbabwe.

Skr. 1996/97:138
Bilaga

5 Om statistik om export av krigsmateriel

Skr. 1996/97:138
Bilaga

Förutom den statistik över krigsmaterielexporten som redovisas i denna skrivelse och som bygger på underlag från ISP, förekommer en del annan statistik på området. Denna är dock inte identisk med den statistik som bygger på klassificeringen i den svenska krigsmateriellagen. Någon direkt jämförelse bör därför inte göras utan att man är fullt medveten om vilka definitioner som ligger bakom den presenterade statistiken. Den statistik som finns att tillgå på detta område kommer i första hand från FN:s register över konventionella vapen, Stockholm International Peace Research Institutet, SIPRI, Statistiska centralbyrån, SCB, och Försvarsindustri-föreningen, FIF.

FN:s vapenregister över konventionella vapen omfattar följande sju kategorier: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. Sveriges export enligt FN-registret under 1996 redovisas under kapitel 8 i *Skrivelsen*. Redovisning sker av antal enheter i respektive kategori.

SIPRI redovisar i sin länderstatistik tyngre konventionella vapen, som definieras som flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem. Enligt SIPRI låg Sverige på 14:e plats i världen avseende genomsnittlig utförsel under perioden 1992-1996, vilket motsvarade 0,56% av världshandeln med dessa produkter under nämnda period. Redovisning sker i US-dollar i 1990 års prisnivå.

SCB redovisar export av "Vapen och ammunition" enligt den internationella varugruppen SITC 891. Denna kan indelas i fyra undergrupper, nämligen 891.1, 891.2, 891.3 och 891.9. Enligt gällande tulltaxa omfattar dessa grupper följande varukoder:

891.1.	87.10	"Stridsvagnar och andra motordrivna pansrade stridsfordon, även utrustade med vapen, samt delar till sådana fordon."
	93.01	"Vapen för militärt bruk, andra än revolverar, pistoler samt vapen enligt 93.07."
	93.02	"Revolverar och pistoler, andra än sådana som omfattas av nr 93.03 och 93.04."
	93.07	"Värjor, sablar, bajonetter, lansar och liknande vapen samt delar till sådana vapen, även som slidor och baljor till sådana vapen."
891.2	93.06	"Bomber, granater, torpeder, minor, robotprojektiler och liknande krigsammunition samt delar till sådan ammunition; annan ammunition (t.ex. patroner) och andra projektiler samt delar till sådana artiklar,

		inbegripet hagel och förladdningar.”
891.3	93.03	“Andra eldvapen och liknande artiklar som verkar genom förbränning av en explosiv laddning (t.ex. jaktgevär, mynningsladdade eldvapen, signalpistoler och liknande artiklar för enbartljussignalering, pistoler och revolverar för lös ammunition, slaktapparater och linkastningsapparater).”
	93.04	“Andra vapen (t.ex. fjäder-, luft- och gasdrivna gevär och pistoler samt batonger), med undantag av vapen enligt 93.07.”
891.9	93.05	“Delar och tillbehör till artiklar enligt 93.01-93.04.”

Redovisning av utförelse av SITC 891 sker i löpande kronor. SITC 891 omfattar däremot inte t.ex. militära fartyg och flygplan.

FIF:s redovisade utförelse av försvarsmateriel återfinns under kapitel 10. Omfattningen av denna export definieras som medlemsföretagens fakturerade leveranser till utlandet av “krigsmateriel jämte civila varor till militära kunder”. Redovisning sker i löpande kronor.

Varupositionen SITC 891 kan således sägas vara mindre omfattande än ISP:s krigsmaterielbegrepp, samtidigt som FIF:s försvarsmateriel går utöver ISP:s definitioner. För enbart konventionella vapen är SIPRI:s definitioner mera vittgående än FN:s.

En grafisk redovisning av utförelsetillstånd och vapenexport baserad på olika definitioner under åren 1989 - 1996 återfinns i underbilagan till *Bilagan*.

6 Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under år 1996 har två tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utom riket. Tillstånden har avsett länderna Australien och Brasilien.

Under året har vidare två tillstånd lämnats avseende förlängning av tidigare upplåtelser av tillverkningsrätt. Dessa tillstånd har avsett länderna Pakistan och Spanien.

Åtta samarbetsavtal har granskats och godkänts avseende gemensam utveckling eller produktion med följande länder, nämligen Amerikas Förenta Stater (två tillstånd), Danmark, Finland (två tillstånd), Nederländerna (två tillstånd) och Tyskland.

Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en långsiktigare bindning än regelrätt export. Sådana avtalsomfattning, deras utsträckning i tiden, reexportklausuler, m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet att årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete enligt sådant avtal alljämt förekommer samt hur samarbetet bedrivs.

För år 1996 gäller att 13 företag redovisat sammanlagt 161 gällandelicensupplåtelser och samarbetsavtal i 23 länder. Av dessa hade 12 företag 85 licensavtal i 20 länder och 7 företag 76 samarbetsavtal i 18 länder.

7 Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt krigsmateriel-lagen inte, med vissa undantag, bedrivas inom eller utom landet utan regeringens tillstånd.

Under år 1996 har inget sådant tillstånd lämnats.

8 Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt

Enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel skall företag som har tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel årligen redovisa uppgifter om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel.

För år 1996 gäller att sex företag redovisat ägande i 23 utländska rättssubjekt i 13 länder.

9 De exporterande företagen

Omkring 200 företag har tillstånd att tillverka krigsmateriel varav ca 40 exporterade sådan materiel under år 1996.

Det största exportföretagen av krigsmateriel under år 1996 var i nämnd ordning Bofors AB, Ericsson Microwave Systems AB och Saab Training Systems AB. Bofors AB hade en utförelse som översteg 500 miljoner kronor men var mindre

än 1 miljard kronor. De två andra svarade vardera för en utförsel överstigande 200 miljoner kronor men mindre än 500 miljoner kronor. Härutöver exporterade sex företag för mer än 100 miljoner kronor, nämligen Bofors Explosives AB, Bofors Underwater Systems AB, CelsiusTech Electronics AB, CelsiusTech Systems AB, Hägglunds Vehicle AB och Kockums Submarine AB.

Fyra företag, nämligen Chematur Engineering AB, Norma Precision AB, Scania CV AB och Volvo Aero AB, exporterade vardera för mellan 50 och 100 miljoner kronor.

Åtta företag exporterade för mellan 10 och 50 miljoner kronor. Dessa var Bofors Carl Gustaf AB, Bofors SA Marine AB, Dockstavarvet AB, FFV Aerotech AB, FMV, Saab AB, Saab Dynamics AB och Åkers Krutbruk Protection AB.

Övriga företag med en export överstigande 1 miljon kronor var Bofors LIAB AB, Degerfors Formings AB, Flodins Filter AB, Mipro AB, Sundströms Safety AB och Volvo Aero Support AB.

Tillsammans svarade dessa 27 företag för nästan 100 % av den svenska krigsmaterielexporten under år 1996.

10 Utvecklingen av de krigsmaterielproducerande företagens sysselsättning m.m.

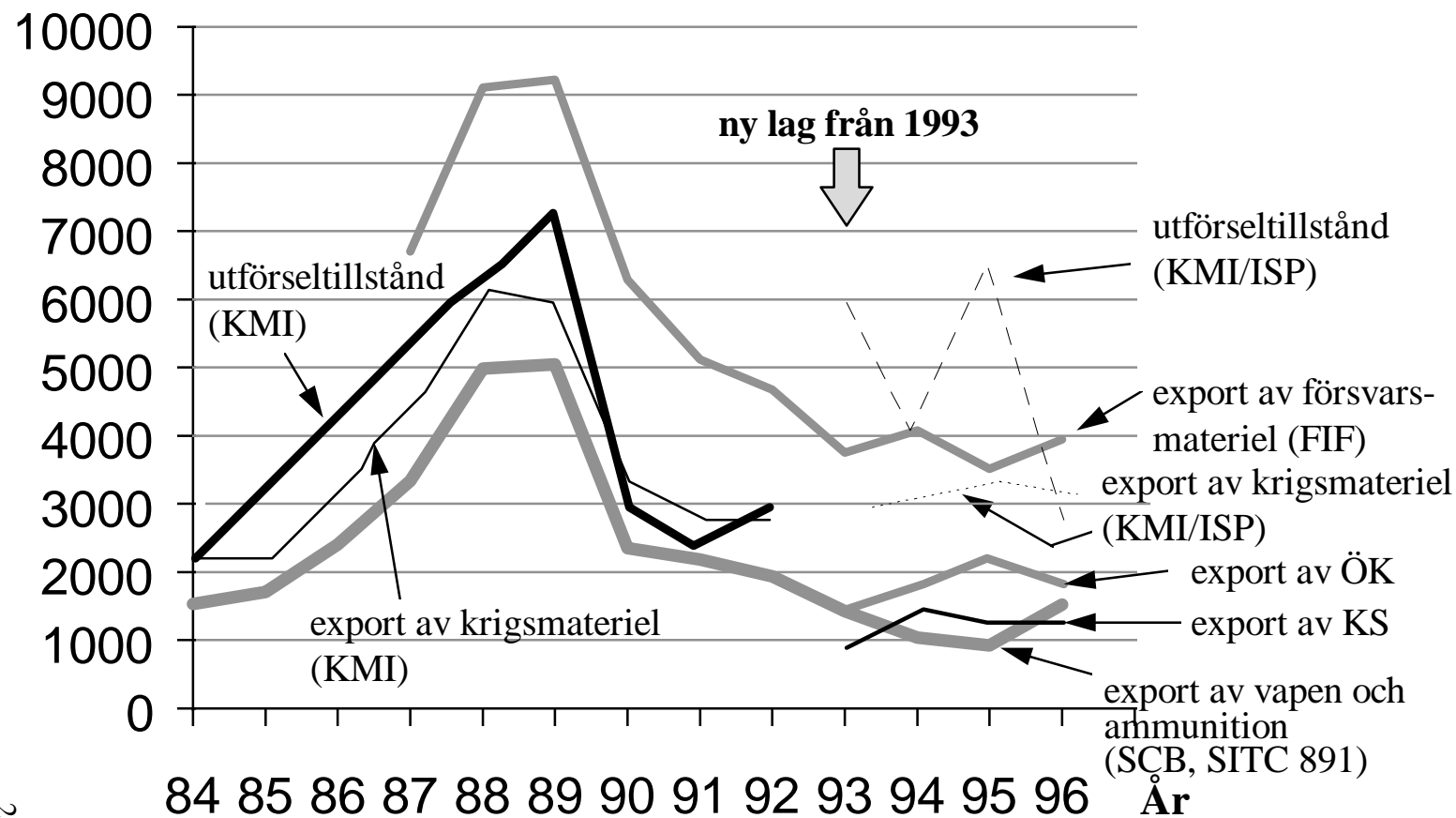
14 av de största krigsmaterielproducerande företagen i Sverige tillhör intresseorganisationen Försvarsindustriföreningen (FIF), vilken grundades år 1986. Medlemsföretagen svarar för den allt övervägande delen av utförseln av försvarsmateriel.

Medlemsföretagen sysselsatte 26 400 personer inom sina försvarsmaterielavdelningar år 1987. Detta antal har därefter sjunkit till 22 780 år 1990 och till 15 400 år 1996.

Företagens export av försvarsmateriel uppgick till 6 700 miljoner kronor år 1987, till 6 294 miljoner kronor år 1990 och till 3 942 miljoner kronor år 1996. I förhållande till år 1995 ökade exporten av försvarsmateriel med 14 % år 1996. Företagens försäljning till det svenska försvaret minskade under samma period från 9 823 miljoner kronor till 9 675 miljoner kronor eller med 1,5 %.

Export av och utförseltillstånd för krigsmateriel, 1984-1996

miljoner SEK (i löpande priser)

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 maj 1997

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Peterson, Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson, von Sydow, Klingvall, Åhnberg, Pagrotsky, Östros, Messing

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar skrivelse 1996/97:138 Redogörelse för den svenska krigsmaterieexporten år 1996.